

BILAGA 4
2023-12-07

Ärendnr:
NV-05584-20

Plan för fort- och vidareutbildning

Slutredovisning av ett regeringsuppdrag
(M2020/01034/Me)

Innehåll

INNEHÅLL	4
1. INLEDNING	5
2. BAKGRUND	5
3. SYFTE OCH MÅL	5
4. MÅLGRUPP	6
5. AVGRÄNSNING	6
6. FORT- OCH VIDAREUTBILDNINGSPLANEN UTGÅR FRÅN KRITERIERNA	6
7. HUR KAN FORT- OCH VIDAREUTBILDNINGSPLANEN ANVÄNDAS?	7
8. KOMPETENSOMRÅDEN	8
Grundläggande miljö- och förvaltningsrätt	8
Tillsynsmetodik, kommunikation och bemötande	9

1. Inledning

Många tillsynsmyndigheter, både kommuner och länsstyrelser, uppger att de har svårigheter när det gäller att rekrytera och behålla rätt kompetens hos personal som arbetar med miljötillsyn. Samtidigt minskar intresset för de traditionella miljö- och hälsoskyddsutbildningarna, enligt de universitet som erbjuder denna typ av utbildningar. Personer som idag arbetar med tillsyn har olika bakgrund och utbildning, vilket gör att behovet av fort- och vidareutbildning varierar utifrån erfarenheter och ansvarsområden på de enskilda myndigheterna.

Idag finns ingen samlad fort- och vidareutbildning för de som arbetar med tillsyn enligt miljöbalken. Med anledning av regeringsuppdraget (M2020/01034/Me) om uppdrag att främja en mer effektiv och enhetlig tillsyn enligt miljöbalken har den här fort- och vidareutbildningsplan tagits fram.

2. Bakgrund

Enligt miljötillsynsutredningen¹ saknas idag krav på vilken kompetens tillsynsmyndigheterna ska ha tillgång till för att kunna utföra sina myndighetsuppdrag effektivt. Det finns inte heller på annat sätt specificerat vilken kompetens myndigheten bör ha tillgång till.

I uppdraget ingår att:

- ta fram kriterier för vilken kompetens inom tillsynen som behövs samt analysera konsekvenserna av ett lagstadgat krav på att den personal som utför tillsyn ska ha relevant utbildning och erfarenhet för de uppgifter som ska utföras, och
- ta fram en plan för fort- och vidareutbildning för personer som arbetar med tillsyn.

3. Syfte och mål

Denna fort- och vidareutbildningsplan syftar till att underlätta möjligheten till kompetensutveckling för personer som arbetar med miljötillsyn. En ramlag som miljöbalken innebär en utmaning för tillsynsmyndigheterna när det gäller att tolka regelverket och göra bedömningar. Det medför i sig behov av utbildning och erfarenhetsutbyte för att säkerställa att tillsynspersonal ges möjlighet till kompetensutveckling över tid.

¹ Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet. SOU 2017:63

Fort- och vidareutbildningsplanen utgår från de inom regeringsuppdraget framtagna kriterierna för vilken kompetens som behövs inom tillsynen, och är i likhet med kriterierna framtagna på myndighetsnivå. Målet är att tillsynsmyndigheter, som arbetar med miljöbalkstillsyn, ska kunna använda planen som stöd för att säkra att den kunskap som krävs för att kunna bedriva tillsyn enligt myndighetens uppdrag finns att tillgå.

4. Målgrupp

Tillsynsmyndigheter med ansvar för tillsyn enligt miljöbalken är fort- och vidareutbildningsplanens målgrupp.

5. Avgränsning

Fort- och vidareutbildningsplanen har avgränsats till de områden som är gemensamma för all tillsynspersonal inom miljöbalkstillsynen, oavsett vilket tillsynsområde som personerna arbetar inom. Kompetens inom specifika sak- och branschområden ingår därför inte i planen.

6. Fort- och vidareutbildningsplanen utgår från kriterierna

Nedanstående förslag till kriterier för vilken kompetens inom tillsynen som behövs, har tagits fram inom detta regeringsuppdrag och ska tillämpas på myndighetsnivå.

Kriterierna utgår från att den personal som för en tillsynsmyndighets räkning utför tillsyn genom utbildning och erfarenhet ska ha den kunskap som behövs. Det innebär att tillsynsmyndigheten ska säkerställa att den kompetens som krävs för att utöva tillsyn på ett rättssäkert och effektivt sätt finns tillgänglig. Kompetensen får säkras genom samverkan med andra tillsynsmyndigheter eller på annat sätt, om den saknas inom den egna organisationen.

De inom regeringsuppdraget föreslagna kriterierna för vilken kompetens som behövs inom tillsynen är följande:

- Kompetens ska finnas inom de ansvarsområden enligt miljöbalken som identifierats i myndighetens behovsutredning och planerats i tillsynsplanen.
- Grundläggande juridisk kompetens ska finnas inom miljö- och förvaltningsrätt.
- Fördjupad juridisk kompetens ska finnas att tillgå för stöd i handläggningen vid behov.
- Kompetens ska finnas inom tillsynsmetodik, kommunikation och bemötande.

7. Hur kan fort- och vidareutbildningsplanen användas?

Fort- och vidareutbildningsplanen kan användas som ett stöd för att utreda vilken kompetens myndigheten behöver för att ha rätt förutsättningar att bedriva en effektiv och rättssäker tillsyn. Utifrån fort- och vidareutbildningsplanen samt myndighetens behovsutredning och tillsynsplan kan kompetensutvecklingsplaner och/eller introduktionsplaner på individnivå upprättas. Behoven ser väldigt olika ut på olika myndigheter. Exempelvis har en liten kommun eller länsstyrelse andra behov av kompetens jämfört med en storstadskommun eller en större länsstyrelse.

Personal som arbetar med tillsyn kan utveckla sin kompetens på olika sätt, bland annat genom:

- Utbildning både internt och externt.
- Egen inläsning.
- Erfarenhetsutbyte med andra tillsynsmyndigheter inom olika områden.
- Studiebesök och praktik hos andra tillsynsmyndigheter.
- Genom mentor-/fadderskap eller att gå bredvid en mer erfaren kollega.

Nedan listas kompetensområden med utgångspunkt i kriterierna och med exempel på vilken kompetens som behövs för att kunna utföra tillsyn på ett effektivt och rättssäkert sätt.

8. Kompetensområden

Grundläggande miljö- och förvaltningsrätt

Förvaltningskunskap

Tillämpning och grundläggande kunskap om exempelvis:

- Förvaltningslagen (2017:900)

Förvaltningslagen omfattar bland annat bestämmelser om handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheterna.

- Grundläggande kommunalrätt/kommunallagen (2017:725) för dem som arbetar på kommun

Ger ledning till dem som arbetar på kommun om vad det innebär att arbeta i en politiskt styrd organisation, hur kommunerna styrs, deras ansvar och befogenheter.

- Offentlighet, sekretess och rättssäkerhet

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), legalitetsprincipen, offentlighetsprincipen och objektivitets- och likhetsprincipen som regleras i regeringsformen. Den statliga värdegrunden och dess sex principer; demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt samt effektivitet och service.

- Lag (1985:206) om viten

Viteslagen beskriver hur och när man kan förelägga om vite, hur vite döms ut och vitesbelopp fastställs.

- Beslutsprocesser och delegation

Beslutsprocessen för hur ett ärende ser ut i den egna verksamheten samt vad delegation innebär. För dem som arbetar inom kommun innebär kunskap om delegation bland annat att vara införstådd i vad det innebär att fatta beslut på nämndens vägnar och att det finns ett ansvar att lyfta ärenden av principiell vikt till nämnden (6 kap.37–38 §§ kommunallagen (2017:725)). På statliga myndigheter innebär det att ha kunskap om de delar i myndighetsförordningen (2007:515) som rör delegation, till exempel 4 §.

Miljöbalken och dess författningar

Tillämpning och grundläggande juridisk kompetens om exempelvis:

- De allmänna hänsynsreglerna (2 kap. miljöbalken)
- Bestämmelser för hushållning med mark och vatten (3–4 kap. miljöbalken).
- Miljökvalitetsnormer (5 kap. miljöbalken).

- Miljöbedömningar (6 kap. miljöbalken).
- Miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (9 kap. miljöbalken).
- Bestämmelser om provningen (16–19 kap. miljöbalken).
- Tillsyn, avgifter och tillträde (26–28 kap. miljöbalken).
- Straffbestämmelser och miljöstraffavgifter (29–30 kap. miljöbalken).
- Ersättning och skadestånd (31–32 kap. miljöbalken).
- Egenkontroll (26 kap. 19 § miljöbalken samt förordning (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll).
- Kunskap om de författningar som är knutna till ovan nämnda kapitel i miljöbalken, till exempel miljötillsynsförordningen och förordningen om verksamhetsutövarens egenkontroll.

Närliggande lagstiftning

Kännedom om att det finnas andra lagstiftningar som kan vara aktuella i ett ärende, till exempel plan- och bygglagen (2010:900) och kulturmiljölagen (1988:950).

Grundläggande EU-lagstiftning och andra internationella överenskommelser

Grundkunskap kring hur den svenska lagstiftningen är uppbyggd och deras ursprung från EU-lagstiftningen och i internationella överenskommelser. Exempelvis:

- Dataskyddsförordningen.
- Agenda 2030 och Sveriges miljömål.

Grundläggande kompetens om hur domar och rättspraxis kan tillämpas

Kunskap om vilken typ av domar som är vägledande och som ger rättspraxis, exempelvis domar från mark- och miljööverdomstolen. Kännedom om skillnader mellan praxis och prejudikat.

Tillsynsmetodik, kommunikation och bemötande

Tillsynsmetodik

Kompetens om tillsynsmetodik behövs för att kunna genomföra både planerad och händelsestyrd tillsyn.

Kompetens behövs även om handläggning av exempelvis anmälningsärenden, remisser och klagomålsärenden.

Kommunikation och bemötande

Kompetens inom kommunikation med bland annat verksamhetsutövare, andra myndigheter och internt på den egna arbetsplatsen. Kompetens behövs inom exempelvis:

- **Muntlig kommunikation**

Kompetens inom samtalsmetodik, där exempelvis olika samtalstekniker berörs. Kompetens kan även behövas inom intervjuteknik, konflikter i kommunikation och retorik.

- **Skriftlig kommunikation**

Kunskap om klarspråk och om hur beslut, skrivelser och yttranden författas på bästa sätt.

